

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Навчально-науковий інститут мистецтв

Кафедра дизайну і теорії мистецтва

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Символіка і семантика візуального мистецтва

Освітня програма: образотворче мистецтв, декоративне мистецтво, реставрація
(доктор філософії)

Спеціальність: 023 образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Галузь знань: 02 мистецтво

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 10 від 26 серпня 2021 р.

м. Івано-Франківськ - 2021

ЗМІСТ

- Загальна інформація
- Анотація до курсу
- Мета та цілі курсу
- Результати навчання (компетентності)
- Організація навчання курсу
- Система оцінювання курсу
- Політика курсу
- Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Символіка і семантика візуального мистецтва
Викладач (-і)	Дундяк Ірина Миколаївна
Контактний телефон викладача	050 188 31 01
E-mail викладача	iryna.dundiak@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Стаціонар, заочна
Обсяг дисципліни	90
Посилання на сайт дистанційного навчання	
Консультації	консультації до самостійної роботи проводиться на практичних заняттях; з приводу деталей виконання завдань онлайн у меседжерах, емейлом у межах робочого часу викладача.
2. Анотація до курсу	
<p>ОК «Символіка і семантика візуального мистецтва» належить до циклу дисциплін вільного вибору аспіранта. Теоретична та практична діяльність мистецтвознавця нерідко стикається з трактуванням різноманітних символів у візуальному мистецтві. Навики наукового дослідження таких об'єктів, синтезу різних історико-культурних підходів до ознайомлення з ними фахівців та нефахівців будуть корисними не лише для удосконалення теоретичних знань аспіранта, а й у практичній роботі.</p> <p>Навчальний курс передбачає формування теоретичних знань щодо символіки і семантики візуального мистецтва, ознайомлення із основними історичними шляхами розвитку символів у образотворчому та декоративному мистецтві, як складової світової та вітчизняної культурної спадщини та філософо-мистецтвознавчими напрямками їх дослідження та сприйняття.</p> <p>Пропонований курс полягає як у висвітленні основних теоретичних засад різноманітних видів символіки візуального мистецтва та її семантики. Крім того, здобувачам будуть наданні методичні рекомендації щодо виконання конкретних видів індивідуальних наукових робіт (тези на конференцію, стаття відповідно до індивідуальної теми дослідження), навчально-дослідних (аналіз символіки твору образотворчого або декоративного мистецтва зі збірки музею, галереї) та науково-популярних робіт (анотація для виставки, де будуть твори візуального мистецтва з різноманітними символами). Практичні завдання (тематика, вид завдання) обговорюються викладачем зі здобувачами індивідуально по кожній темі курсу на початку семестру.</p> <p>Курс поглибить вміння аспірантів обирати методи дослідження у відповідності до певної тематики наукової роботи, а також практичні навички написання різної форми статей, праці з науковими джерелами тощо.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Ознайомлення аспірантів із теоретичними, історичними, сучасними аспектами розуміння та сприймання символів візуального мистецтва, формування цілісного уявлення про особливості різних форм візуального мистецтва, визначення місця і ролі пам'яток зрізного видами символіки у національній та світовій культурно-мистецькій спадщині.</p> <p>Метою та завданням практичної частини курсу є інтенсивний практикум, що дозволяє засвоїти аспірантам основні теоретичні положення, знання у практичних ситуаціях; збирати та аналізувати інформацію для обґрунтування мистецтвознавчих та культурологічних досліджень символів візуального мистецтва, застосовуючи фахову термінологію; створювати стратегії наукових досліджень.</p>	
4. Результати навчання (компетентності)	
<p>За ОП аспіранти мають удосконалити на ОК такі загальні компетентності:</p> <p>ЗК-1. Здатність до пошуку, оброблення, компетентного відбору інформації з різних джерел для професійної</p>	

діяльності та власного наукового дослідження

ЗК-2. Здатність до критичного та абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-3. Здатність проведення власного наукового досліджень на відповідному фаховому рівні та усвідомлення його актуальності для національного та світового мистецтва.

ЗК-5. Здатність написання українською та іноземною мовами власних наукових публікацій різного змісту та обсягу.

ЗК-6. Здатність дотримуватися кодексів професійної етики та виявляти ініціативу в науково-організаційній діяльності.

Фахові компетентності:

ФК-1. Здатність виконувати оригінальні дослідження на основі ґрунтовного розуміння історії й теорії образотворчого, декоративного мистецтва та збирати необхідну інформацію.

ФК-2. Володіти методологією проведення наукових досліджень у сфері образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва та методами атрибуції, експертизи, класифікації мистецьких об'єктів і пам'яток культури.

ФК-3. Здатність систематизувати, критично оцінювати і використовувати отриману інформацію у сферах культури і мистецтва та формулювати обґрунтовані висновки, відповідні до поставленої мети та завдань

ФК-4. Вміння писати наукові статті, анотації.

ФК-7. Здатність до наукового спілкування та ведення наукової дискусії, аргументування власних думок.

ФК-8. Здатність викладати фахові дисципліни у закладах вищої освіти, проектувати освітні програми та розробляти методики викладання мистецьких дисциплін для різних аудиторій в поза академічній аудиторії.

Що на практиці буде втілено у такій формі результатів навчання:

ПРН -1. Глибокі знання з історії й теорії мистецтва наукового пізнання, що необхідні для проведення наукового дослідження на основі розумінням історичних, геокультурних та етнопсихологічних чинників мистецьких процесів. *(розуміти і знати історичні та сучасні концепції терміну «семантика», «символіка» візуального мистецтва, розуміти і бути готовим пояснити значення та актуальність власного наукового дослідження з тематики символіки візуального мистецтва);*

ПРН - 2. Глибокі знання принципів логіки, основних мистецтвознавчих понять, вміння застосовувати фахову мистецтвознавчу термінологію *(розуміти особливості використання специфічних термінів щодо символіки візуального мистецтва та семантики його); розуміти і правильно визначити основні етапи, терміни виконання та складові наукових досліджень з використанням символіки візуального мистецтва; аналітично провести дослідження об'єктів та предметів для індивідуальних наукових досліджень з курсу).*

ПРН -4. Глибокі знання про художній образ як базову основу мистецтва та розуміння специфіки його вирішення в різних видах образотворчого й декоративного мистецтва; про особливості видів декоративного мистецтва та основні концепції вітчизняного й світового декоративного мистецтва *(готовність демонструвати історико-культурні та мистецькі зв'язки щодо особливостей символіки архітектурних споруд, творів живопису, декоративного мистецтва (регіональних і світових) при аналізі об'єктів та предметів на індивідуальні завдання).*

ПРН - 5. Вміння аналізувати, систематизувати, критично оцінювати доробок попередніх учених *(вміння узагальнювати та аналізувати інформацію про аналоги символів на об'єктах індивідуальних завдань, вміти знайти основні наукові дослідження з візуального мистецтва для дослідження символіки зрізних культурних регіонів; здатність індивідуально продумувати інформаційне та візуальне наповнення статті за завданням з курсу);*

ПРН -6. Вміння рецензувати, коментувати, цитувати наукову літературу, в тому числі іноземною мовою *(вміння знаходити, подавати інформацію про різноманітну символіку, здатність індивідуально продумувати інформаційне та візуальне наповнення різних варіантів статей, повідомлень, анотацій, тез, презентацій; вміти самостійно оформляти та готувати до друку різні варіанти статей, анотацій).*

ПРН - 8. Володіти основними методами атрибуції, експертизи та реставрації творів образотворчого та декоративного мистецтва *(розуміти і знати філософсько-культурні особливості символіки візуального мистецтва різних країн, релігій тощо; розрізняти особливості використання того чи іншого символу у візуальному мистецтві, розуміти особливості стилістики символу відповідно до часу створення об'єкту тощо).*

ПРН -10. Вміння створювати презентації та використовувати різноманітне технічне обладнання для

популяризації власних наукових досліджень серед наукової спільноти та зацікавленого кола. ПРН -11. Вміння вільно презентувати результати досліджень, обговорювати, вести наукову дискусію з фахівцями й нефахівцями про наукові та прикладні проблеми образотворчого, декоративного мистецтва, реставрації державною та іноземною мовами *(вміти використані написати тези, анотації до індивідуального завдання з курсу при*

підготовці презентації; вміти адекватно ілюструвати усні доповіді; грамотно і доцільно застосовувати у виконанні наукових проектів засоби комп'ютерного програмного забезпечення).

ПРН - 12. Здатність писати, рецензувати наукові статті, в тому числі іноземною мовою у провідних вітчизняних та міжнародних наукових виданнях; підготувати дисертаційну роботу і представити її до захисту відповідно до чинних вимог (вміти написати анотацію, тези, частину статті державною та іноземною мовами для індивідуального завдання з тем ОК).

ПРН - 14. Дотримання принципів академічної доброчесності, правових основ дослідницьких робіт, законодавства України в галузі культури, мистецтва та охорони пам'яток (розуміти, що знайдена та запозичена інформація, візуальні джерела є частиною інтелектуальною власністю й вимагають обов'язкового посилання на першоджерело).

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	20
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	52

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3	023 образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	2	вибіркова

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема1. Символіка візуального мистецтва	4 год лекції, 4 год. семінарське, 10 год. самостійних	№ 1,4,5,13,15,16,17,19	Завдання 1. 10 год. Семінар 1.	10 10	1-3-й тиждень теоретичного навчання
Тема2. Семантика візуального мистецтва	4 год лекції, 4 год. семінарське, 10 год. самостійних	№ 4,5,13,15,16,17,18,20	Завдання 2. 10 год. Семінар 2.	10 10	4-6-й тиждень теоретичного навчання
Тема 3. Історичні особливості символіки в мистецтві.	8 год лекції, 6 год. семінарське, 12 год. самостійних	№1,2,7,10,11,12,14,19,22	Завдання 3. 12 год. Семінар 3,4.	10 10	7-15-й тиждень теоретичного навчання
Тема 4. Особливості	2 год лекції, 2	№ 2,3,7,8,12,17,21,22	Завдання 5.	10	16-17-й тиждень теоретичного

християнської символіки візуального мистецтва.	год. семінарське, 10 год. самостійних		10 год. Семінар 6.	10	навчання
Тема 5. Політична символіка візуального мистецтва ХХ ст.	2 год лекції, 2 год. семінарське, 10 год. самостійних	№ 17,19,23,24	Завдання 5. 10 год. Семінар 5.	10 10	18-19-й тиждень теоретичного навчання

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Шкала оцінювання: національна та ECTS			
	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за національною шкалою	
		для заліку	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
	90 – 100	A	відмінно	зараховано
	80 – 89	B	добре	
	70 – 79	C	задовільно	
	60 – 69	D		
	50 – 59	E		
	26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	0 -25		незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Вимоги до письмової роботи	<p>Екзаменаційна оцінка виставляється підсумком балів (100 балів максимум) поточного оцінювання за семестр: балів по семінарських заняттях та за практичні завдання (самостійні), виконані в повному обсязі. За умови відсутності аспіранта на деяких семінарських заняттях, то питання з пропущеного семінарського будуть усно відпрацьовані ним на екзамені й оцінені викладачем.</p> <p>Основними способами контролю на семінарських заняттях є індивідуальне та фронтальне опитування, тестові завдання, обговорення у групі проблемних питань, аналіз ситуативних завдань. Кожен семінар має окремий блок різних варіантів контрольний робіт, що оцінюється 10 балами.</p> <p>Аспіранти на кожному темі мають індивідуальне науково-дослідне завдання (по 10 балів за кожне). За невчасно здані завдання (відповідно до графіку) знімається по 4 бали з кожного.</p> <p>Самостійні завдання науково-дослідницького спрямування курсу розробляються викладачем на початку семестру для кожного аспіранта індивідуально з урахування тематики його дослідницьких уподобань та теми дисертації.</p> <p>Загальні критерії оцінок письмових завдань: “відмінно” – здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичними положеннями і термінологією; повно, логічно і послідовно розкриває зміст поставленого завдання відповідно до тематики та рівня складності державною та іноземними мовами; правильно застосовує одержані теоретичні знання для письмового викладу</p>			

	<p>матеріалу; демонструє уміння робити узагальнення і висновки, використовуючи зібрану джерельну базу;</p> <p>“добре” – здобувач вищої освіти достатньо володіє понятійним апаратом; демонструє уміння комплексно вирішувати поставлене письмове завдання; загалом правильно розкриває основний зміст теми науково-дослідницького завдання; уміє логічно, послідовно, висловити власну думку щодо об’єкту досліджуваного візуального мистецтва, робити висновки та узагальнення; у тексті допускає незначні неточності;</p> <p>“задовільно” – здобувач вищої освіти частково володіє ключовими поняттями та термінами; зміст окремих питань індивідуального завдання викладає частково, непослідовно; під час розкриття окремих теоретичних положень письмового завдання серйозні помилки, неточності;</p> <p>“незадовільно” – здобувач вищої освіти не може розкрити зміст основних понять тематики індивідуального завдання; не вміє логічно обґрунтувати теоретичні положення теми; допускає принципові помилки при викладі тексту завдання.</p>
<p>Семінарські заняття</p> <p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Загальні критерії оцінок форм контролю семінарських є:</p> <p>“відмінно” – здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичними положеннями і термінологією; повно, логічно і послідовно розкриває зміст питання; творчо підходить до вирішення поставлених завдань; правильно застосовує одержані теоретичні знання для розв’язання практичних завдань; демонструє уміння робити узагальнення і висновки, використовуючи джерельну базу;</p> <p>“добре” – здобувач вищої освіти достатньо володіє понятійним апаратом; демонструє уміння комплексно вирішувати завдання; правильно розкриває основний зміст матеріалу; уміє логічно, послідовно, висловити власну думку, робити висновки та узагальнення; у відповіді допускає незначні неточності;</p> <p>“задовільно” – здобувач вищої освіти частково володіє ключовими поняттями та термінами; зміст окремих питань викладає частково, непослідовно; під час розкриття окремих теоретичних положень допускає серйозні помилки, неточності;</p> <p>“незадовільно” – здобувач вищої освіти не може розкрити зміст основних понять; не вміє логічно обґрунтувати теоретичні положення; допускає принципові помилки при виконанні більшості завдань, передбачених програмою</p> <p>Наявність успішно виконаних індивідуальних науково-дослідницьких робіт з курсу.</p>
<h3>7. Політика курсу</h3>	
<p>Під час навчання аспірантам створюється атмосфера та умови максимально подібні до реальної науково-дослідницької праці. Не допускається використання чужої інтелектуальної власності, відслідковується викладачем плагіат. На цьому курсі політика академічної доброчесності є принципово важливою. Будь яка робота, яка виконана не вами, але ви видаєте її за власну вважатиметься крадіжкою, розглядатиметься академічною комісією і може мати негативні наслідки для вашого подальшого навчання</p> <p>ПНУ розділяє фундаментальні цінності академічної доброчесності: Чесність, Довіра, Справедливість, Повага та Відповідальність. Кожен учасник освітнього процесу в університеті несе персональну відповідальність за дотримання академічної доброчесності. Допускаються пропуски з поважних причин.</p>	
<h3>8. Рекомендована література</h3>	
<p>Основна</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Білецький П.О. Мова образотворчих мистецтв / Платон Олександрович Білецький. К.: Рад. школа, 1973. 128 с. 2. Білецький П.Д. Українське мистецтво другої половини XVII – XVIII століть. Київ, 1981. 159 с. 3. Головей В.Ю. Сакральне в мистецтві: проблеми образотворчої репрезентації: монографія. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 420 с. 	

4. Энциклопедия символизма / Авт. сост.: Г. В. Дятлева, Е. Н. Биркина. М.: «Олма – Пресс», 2001 320 с.
5. Лосев А. Ф. Знак, символ, миф / А. Ф. Лосев. - М.: Изд-во МГУ, 1982. 479 с.
6. Пастуро М. Символическая история Европейского Средневековья. М.: Alexandria, 2017. 448 с.
7. Сакральное искусство Востока и Запада. Принципы и методы/Пер. с англ. Н.П. Локман. М.: Алетейа, 1999. 216 с: ил.
8. Словник українського сакрального мистецтва / За наук. ред. М. Станкевича. Львів: Ін-т народознавства, 2006. 288 с.
9. Стоян С. П. Поняття символу в образотворчому мистецтві крізь призму роботи О. Ф. Лосєва «Проблема символу і реалістичне мистецтво» / С. П. Стоян // Культура і сучасність. 2012. № 2. С. 28-33.
10. Стоян С. П. Символізм жіночих образів у західноєвропейському образотворчому мистецтві (живопис, графіка) / С. П. Стоян // Гуманітарний часопис (Харків). 2013. № 3. С. 113-120.
11. Стоян С. П. Філософсько-культурологічний аналіз творчості молодих українських художників крізь призму символізму / С. П. Стоян // Вісник НАКККіМ. 2013. № 2. С. 12-16.
12. Стоян С.П. Символізм в изобразительном искусстве Древней Руси: культурологический аспект / С. П. Стоян // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. 2014. № 09 (68). с. 200-204
13. Тімохов О. В. Художній символ в буденній свідомості: автореф. дис... канд. філос. наук: 09.00.03 / О. В. Тімохов. К., 2006. 19 с.
14. Тишуніна Н. В. Західноєвропейський символізм і проблема взаємодії мистецтв: опыт интермедіального аналізу. Монографія / Н. В. Тишуніна. СПб: Издательство РГПУ им. А. И. Герцена, 1998. 160 с.
15. Уайтхед А. Н. Символізм, его смысл и воздействие / А. Н. Уайтхед. Томск: Водолей, 1999. 64 с.

Додаткова

16. Энциклопедия. Символы, знаки, эмблемы / Авт. сост. В. Андреева, В. Куклев, А. Ровнер. М.: Астрель: АСТ, 2006. 556 [4] с., [32] л. ил.
17. Купер Дж. Энциклопедия символов / Дж. Купер. М.: Золотой век, 1995. -400 с.
18. Станкевич М. Семіотика та семантика візуальної мови народного мистецтва / М. Станкевич // Мистецтвознавство: Зб. наук. пр. Львів, 2007. Ч. 2. С. 9-20.
19. Трессиддер Дж. Словарь символов / Трессиддер Дж.; [пер. с англ. С. Палько]. М.: ФАИР-ПРЕСС, 1999. 448 с.
20. Шумка М. Л. Символізм у філософській культурі України: автореф. дис... кандидат філос. наук: 09.00.0 / М. Л. Шумка. Львів, 2001. 23 с.
21. Український середньовічний живопис / Логвин Г. Н., Міляєва Л. С., Свенціцька В. І. К.: Мистецтво, 1976. 27 с., 109 табл
22. Українські символи / За ред. М. К. Дмитренка. К.: Народознавство, 1994. 140 с
23. Юнг К. Г. Человек и его символы / К. Г. Юнг. СПб.: Б. С. К, 1996. 454 с.
24. . Casey R. What is Propaganda? / <http://www.historians.org/Projects/Groundtable/Propaganda/Propaganda.pdf>

Викладач _____ Дундяк І. М.